



EIDSIVATINGET

DEN NORSKE TINGTRADISJONEN
GJENNOM 1000 ÅR

JØRN ØYREHAGEN SUNDE
BRAGE THUNESTVEDT HATLØY (RED.)

JØRN ØYREHAGEN SUNDE
BRAGE THUNESTVEDT HATLØY (RED.)

EIDSIVATINGET

DEN NORSKE TINGTRADISJONEN
GJENNOM 1000 ÅR

ÇAPPELEN DAMM AKADEMISK

© CAPPELEN DAMM AS, Oslo, 2022

ISBN 978-82-02-73845-7

1. utgave, 1. opplag 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Cappelen Damm AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

OMSLAGSDESIGN: Gisle Vagstein | deTuria Design

MØNSTER FOR- OG BAKSATS, SAMT KAPITTELOPPSLAG: Gry Solberg

SATS: Gisle Vagstein | deTuria Design

TRYKK OG INNBINDING: Livonia Print SIA, Latvia

BOKEN HAR FÅTT STØTTE FRA:

Eidsvoll kommune og Eidsvoll historielag

www.cda.no

akademisk@cappelendamm.no



INNHold

FORORD

TINGENES TRADISJON FOR FORHANDLING OG SAMHANDLING	5
EIDSIVATINGET – EN FORMIDLINGSHISTORIE	7
REDAKTØRANE SITT FORORD	10

TINGET I VIKINGSAMFUNNET	13
ALEXANDRA SANMARK UNIVERSITY OF THE HIGHLANDS AND ISLANDS	

TINGSTEDENES RELIGIØSE DIMENSJONER	47
OLOF SUNDQVIST STOCKHOLM UNIVERSITET	

KONGEMAKT OG TING	77
ELSE MUNDAL UNIVERSITETET I BERGEN	

LANDSLOV OG LAGTING	105
MIRIAM TVEIT NORD UNIVERSITET	

«EG GÅR MED PÅ DET TINGMENNENE KALLAR LOV»	129
BRAGE THUNESTVEDT HATLØY UNIVERSITETET I BERGEN	

STRIDEN OM DEN NORSKE TRONEN 1448–1450	149
ERIK OPSAHL NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET	

TINGET	175
MAGNE NJÅSTAD	
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET	

TINGETS MULIGHETER OG BEGRENSNINGER RANDI BJØRSHOL WÆRDAHL NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET	197
BYGDETING SOM POLITISK ORGAN JOHN RAGNAR MYKING HØGSKULEN PÅ VESTLANDET	221
BYGDETINGET SOM DOMSTOL HILDE SANDVIK UNIVERSITETET I OSLO	247
GRUNNLOVEN OG TANKEN OM HISTORISK KONTINUITET BÅRD FRYDENLUND EIDSVOLL 1814	267
STORTINGET OG JURYSAKEN MARTHE HOMMERSTAD STORTINGSARKIVET	287
DET VIRTUELLE TINGET MORTEN GOODWIN UNIVERSITETET I AGDER	315
TINGET OG NORSK RETTSKULTUR GJENNOM 1000 ÅR JØRN ØYREHAGEN SUNDE UNIVERSITETET I OSLO/NASJONALBIBLIOTEKET	343

TINGENES TRADISJON FOR FORHANDLING OG SAMHANDLING

SOM stortingsrepresentant og stortingspresident har jeg levd med tingtradisjonen og hatt min andel av ansvaret for demokratiets velferd og utvikling gjennom mange år. Dette innebærer også å kjenne til folkestyrets røtter, dets fortid og utvikling.

Som denne boken vil vise, er det mer enn navnet som binder Stortinget og den gamle tingtradisjonen sammen. Lokaldemokratiet med sine kommunestyre står heller ikke fjernt fra middelalderens lokale tingtradisjon.

Vårt moderne liberale demokrati har selvfølgelig røttene sine flere steder. Én rot er, som alle vet, europeisk filosofi og politikk fra tiden før 1814. Grunnlovsverket og utviklingen av det norske folkestyret fra Eidsvoll til Eidsvolls plass ville ikke vært mulig uten opplysningstidens ideer om frihet og individets rettigheter og muligheter. De ble brekkstangen mot det gamle regimets utdaterte styreform som ikke kunne overleve den økonomiske og kulturelle utviklingen i Europa.

Da USA vant sin frihet fra Storbritannia, fikk disse tankene, som vi vet, fornyet kraft også i Europa, først i Frankrike og senere på Eidsvoll og i Norge. Norge fikk en grunnlov som var tuftet på troen på menneskerettigheter, maktfordeling og folkesuverenitet.

Men det betyr jo ikke at opplysningstenkning og det beste av det nye fra utlandet var de eneste røttene til Eidsvollsgrunnloven. Tingenes mange-

hundreårige tradisjon som møtested og forhandlingssted for høy og lav, og som arena for å avgjøre spørsmål, løse konflikter og bilegge stridigheter, er ikke særnorsk.

Men tingtradisjonen kan jo se ut til å ha stått ekstra sterkt i norsk historie, kultur og selvforståelse. Kanskje er den en av grunnene til at norsk samfunn og kultur i høyere grad har vært preget av relativ likhet og påvirkningsmulighet, sammenlignet med det vi finner mange andre steder? Det kommer flere av forfatterne i denne boken inn på.

Det som er helt sikkert, er at både eidsvollmennene og deres samtidige oppfattet selvstendigheten og grunnslovsverket i 1814 som en gjenfødelse eller gjenopplivning av det norske folks frihet og tradisjoner fra middelalderen. Som vi skal se senere i boken, er sporene flere.

De gamle tingene bygget på folkets deltagelse og var en arena for å bli hørt, hevde sin sak eller stå til ansvar for sine handlinger. De var et sted man brakte sin misnøye, sine behov og sine konflikter til. Der kunne de bli løst på en felles og anerkjent arena gjennom – nettopp – forhandling og samhandling.

Dette er også idealene for vårt moderne demokrati: Å løse våre felles oppgaver og fatte våre felles beslutninger gjennom så bred deltagelse som mulig, og innenfor regler som er bestemt på forhånd og anerkjent og etterlevd av alle.

Vi vet dessverre at det ikke er så enkelt som det lyder. Her i Norge er vi likevel så heldige at vi har århundrer med tradisjoner å trekke veksler på og lære av. Det er denne boken et bidrag til å gjøre enda mer av.

Tone Wilhelmsen Trøen

OSLO 8. MARS 2022

EIDSIVATINGET — EN FORMIDLINGS- HISTORIE

I 2017 feiret vi den første kjente trekirken på Eidsvoll. Ifølge sagaen var Olav 2. Haraldsson høsten 1017 på tur til Nidaros for å bli signet som Norges konge. Han stanset på Eid (nå Eidsvoll) der han gikk til messe ogottesang.

Jeg ble bedt om å være med på å lage en tusenårsforestilling i den anledningen og gikk inn i sagalitteraturen og tilgjengelige opplysninger for å lære mer om hva som hadde skjedd den gangen. Her møtte jeg også beretningen om at Olav satte Heidsivistinget på dagens Eidsvoll, ikke så langt fra vår tids Eidsvoll 1814. Dette skulle bli starten på foreningen Eidsivatinget.

I arbeidet med bakgrunnsstoffet for jubileet møtte middelalderens tingkultur oss med full kraft. Vår populære oppfatning av vikinger og middelalder fikk en alvorlig nesestyver. Særlig sammenhengen med det som skjedde på Eidsvoll i 1814, vekket vår nysgjerrighet, og vi bestemte oss for å bruke tiden frem mot tusenårsjubileet for Eidsivatinget 17. juni 2022 til å formidle sammenhenger mellom tinget i middelalderen og vår egen tid.

Faglig troverdighet var helt nødvendig, og nettverket ble utvidet med solide fagpersoner og miljøer som både kunne og ville kvalitetssikre det vi ville bygge opp. Samtidig inviterte vi til samarbeid med andre frivillige foreninger. Støtte fra Eidsvoll kommune og Akershus/Viken fylkeskommune samt penge-gaver fra Sparebankstiftelsen DNB og Gjensidigestiftelsen har også vært helt avgjørende for vår aktivitet.

I forbindelse med kirkejubileet hadde vi lagd et hefte som fortalte om Olav, tinget, kirken, pilegrimer og pilegrimsleden, Magnus Lagabøter og Lands-

loven. Til dette heftet lagde vi et undervisningsopplegg tilpasset læreplanen for ungdomsskolen. Eidsvolls lokale tilhørighet til Eidsivatinget skapte interesse ved skolene, der man ønsket å undervise om disse temaene. Hver skole i Eidsvoll fikk flere klassesett av materialet, og vi reiste rundt og fortalte, hadde seminar for lærere og holdt korte foredrag for elever og lærere på alle klassetrinn. Eidsvoll videregående skole ble også en viktig støttespiller.

Vi fikk midler til å produsere «Fra slagmark til demokrati» Den kulturelle skolesekken for 9. trinn og «Barnas Eidsivating» for 4. trinn, begge uten-dørsforestillinger hvor Eidsivatinget ble satt opp med tingallmue, konge og lagmann. Konflikter ble behandlet, og dommer ble avsagt. Verdier fra middelalder og nåtid ble sammenlignet og vurdert. Det var barn i alle rollene, unntatt i kongerollen.

Oppleggene ble godt mottatt. Et høydepunkt var da stortingspresidenten selv besøkte tinget en hel dag og under stor applaus og våpentak fra representantene ble utnevnt av forestillingens kong Olav selv som nummer to på rangstigen, like bak kongen. For voksne arrangerte vi miniseminarer med utstilling og foredrag om ulike temaer.

Vi opplevde at arbeidet bar frukter. Representanter for Eidsvoll kommune tok oss med på råd sammen med Eidsvoll 1814 om hvordan man skulle feire jubileet i 2022, og ba oss ta ansvar for gjennomføringen av jubileet i samarbeid med kommunen og Eidsvoll 1814. Målet var å engasjere frivilligheten i jubileet for å skape en folkefest som ga eierskap hos dem som deltok.

Tidlig i 2018 kom ideen om å forankre troverdigheten i et fagseminar med påfølgende bokutgivelse basert på oppdatert forskning. Prosjektgruppens faste medlemmer har vært Jørn Øyrehagen Sunde, Frode Iversen, Bård Frydenlund, Torleif Hamre, Ola Rønne, Arnhild Ingeborgrud og Rolf Anker Thon.

Temaet for seminaret og boken skulle være å trekke de lange linjene fra tinget i middelalderen til vår egen tid og kanskje enda lenger for å finne sammenhenger av betydning for vår samfunnsorganisering og identitet.

Verken seminaret eller denne boken svarer på alle spørsmål, men det er vårt ønske og håp at boken bidrar til å samle mange historier til *én* opplysende fortelling, at den viser sammenhenger i utviklingen fra tinget i middelalderen til vårt moderne demokrati, og ikke minst at den får oss til å stille nye spørsmål om våre røtter og identitet, og om hvilke verdier vi ønsker å bygge fremtidens samfunn på.

En varm takk til redaktørene, forlaget, forfatterne og prosjektgruppa. Uten deres kunnskap, profesjonalitet, energi og tro på prosjektet, hadde boka blitt kun en visjon!

Rolf Anker Thon

PROSJEKTLEDER OG STYRELEDER EIDSIVATINGET

REDAKTØRANE SITT FORORD

DEI fleste har ein idé om tinget. I det moderne Noreg kan ein verte minna på det når ein tenkjer på Stortinget, tingrettane, namna på nokre av lagdøma eller dei historiske tingstadane. Det kan vere ein idé tufta på noko ein lærte under skulegangen, noko ein hørde på omvising på museum, eller noko ein las bakpå ei bok medan ein slo ihel litt tid. Andre har hatt tinget som forskingsinteresse, og det har vore forska på kongehyllingar på tinget i tidleg mellomalder, på tinget si rolle i opprør i tiåra før 1814 eller på tingrettar i dagens rettssystem. Men til no har ingen forsøkt å sjå på tinget gjennom 1000 år av norsk samfunns-, retts- og politiske historie.

Historia er viktig, fordi vi i stor grad byggjer framtidige val på dei erfaringar vi har hausta tidlegare. Dette gjeld like mykje for individuelle samfunnsmedlemer som for samfunnet kollektivt. Det kan vera tenleg å tenkja på historia som eit lager – eit erfaringsrom – der vi som individ og som samfunn lagrar våre erfaringar. Nokre erfaringar er vonde og vert gøymde bort. Dei hentar vi bare fram når vi absolutt må. Andre erfaringar er oss kjære, og dei legg vi slik at dei er lette å få tak i. Dei fleste erfaringar er i seg sjølv ganske uvesentlege, men når dei samlar seg opp, så vert dei viktige likevel. Andre erfaringar overser vi og hugsar ikkje eingong kvar ligg, før vi brått får auga på dei ein dag, når det er akkurat dei vi treng. Denne boka kan sjåast på som ei oppdagingsferd inn i det norske samfunnet sitt erfaringsrom.

Det er mange måtar å forhalda seg på til det ein finn i eit erfaringsrom. Ein kan ønskje å gjenta, ta avstand frå eller omarbeida og tilpassa historia. Under eitkvart omstende er det slik at det aldri er eit ein-til-ein-tilhøve mellom historisk erfaring og dei vala ein tek seinare. Men det reduserer ikkje verdien av historisk erfaring. Heller tvert imot viser det verdien av brei kunnskap fordi

den gjev eit betre grunnlag for å forstå dei komplekse prosessane historisk erfaring inngår i, når vi byggjer kunnskap for å ta gode val for framtida.

Alt har ei historie. Det gjeld òg denne boka. Den hadde ikkje vorte til utan initiativet til og den uavbrotne støtta frå oppdragsgjevarane Eidsivating og Eidsvoll 1814. Så lenge det var mogeleg, var professor Frode Iversen drivkrafta i bokprosjektet med sin smittande entusiasme og store fagkunnskap. Samstundes har vitenskapleg assistent Johanne Løvli Harstad halde styr på alle detaljane, den anonyme fagfellen har lest og kommentert inngåande, og redaktørane i Cappelen Damm Lars Aase og Natasja Helena Marie Harung har deltatt aktivt i prosessen. Hjarteleg takk til alle saman!

Brage Thunestvedt Hatløy

HAUS 15. MARS 2022

Jørn Øyrehagen Sunde

VAKSDAL 15. MARS 2022

TINGET I VIKINGSAMFUNNET

En forløper for Eidsivating og Eidsiva lagdømme

ALEXANDRA SANMARK
UNIVERSITY OF THE HIGHLANDS AND ISLANDS



ET er blitt dokumentert bruk av ting i Norden både i vikingtiden og i tidlig middelalder. Tingene fungerte som både lovforsamlinger og domstoler og ble avholdt utendørs. Ordet ting (Þing) betydde både «tid» og «møte» og kan derfor oversettes til «møte til en bestemt tid» på moderne norsk (Hellquist 1980: 1187; Björvand & Lindemann 2000: 940). Tinget skapte en arena der eliten og lokalsamfunnet møttes for å treffe politiske og rettslige avgjørelser, og det var derfor avgjørende for vikingsamfunnets liv og virke. For den herskende eliten, høvdingene, var det en fordel at det var så mange folk som mulig til stede for å delta i de politiske og rettslige prosedyrene under tingene. Jo flere deltagere det var ved tinget som kunne bifalle en avgjørelse eller dom, desto sterkere ble herskerens stilling befestet. Derfor ville både herskeren og herskereliten sørge for at så mange som mulig deltok ved disse møtene. For å gjøre det mulig for mange å møtes var man nøye med å velge tingsteder som var lett tilgjengelig (Sanmark 2017: 117–118). Dette gjorde man åpenbart med tingstedene under Eidsivating, som alle ligger nær Mjøsa og er koblet sammen via leder som går langt nordover og sørover (figur 11). Ifølge dokumenter fra middelalderen ble møtene under Eidsivating på 1400-tallet holdt ved Eidsvoll på sørsiden av Mjøsa. Akkurat denne plassen kan ha vært brukt siden Olav den helliges tid, for det ser ut til at han flyttet tinget fra Helgøya i Mjøsa til Eidsvoll (jf. Pedersen et

al. 2003: 306–307). Det er godt mulig at det opprinnelige tinget lå på Helgøya, siden tingene ofte ble avholdt på øyer. Noen av disse ble da også kalt «den hellige øya» (Sanmark 2017: 28, 75–76, 93, 101). Før vi undersøker noen viktige nordiske tingsteder, og særlig Eidsivatinget, må vi se på hvilke vitnesbyrd som foreligger om retten og tingene i Norden.

RETTSSYSTEM, TINGSTEDER OG ORGANISERING AV TINGENE

Det er naturlig nok få konkrete kilder å bygge på fra vikingtiden, siden de tidligste skriftlige lovene dateres til middelalderen. Men det betyr ikke at det ikke fantes lover og en rettspraksis. Tvert imot er det åpenbart at det fantes slike institusjoner, om enn i litt andre former. Lover og konfliktløsningssystemer er viktige for at et samfunn skal fungere, og derfor finnes slike i alle samfunn (Moore 2005; Fenger 1999: 52). Vikingtiden var intet unntak, og det er også mulig å se for seg effektive rettssystemer i innledningen til nordisk jernalder (Brink 2002). Dette er ikke overraskende, siden antropologene har vektlagt betydningen av lover – enten de forekommer muntlig eller skriftlig – for ulike samfunn siden slutten av 1800-tallet. Selv om det er blitt sett spørsmålsteget ved noen av metodene disse tidlige antropologene brukte, formet forskningen deres den videre diskursen på området. I dag er det enighet om å bruke et rettskonsept som strekker seg lenger enn til moderne vestlige rettssystemer, for også å inkludere samfunnsnormer med tilhørende sanksjoner (Fenger 1999: 52).

Organiseringen av norrøn rett og norrøne ting kan spores via et utvalg forskjellige kildematerialer, både arkeologiske og skriftlige. Runeskrifter fra vikingtiden er viktige siden de inneholder skriftlige vitnesbyrd om tingene. Slike finner man blant annet i fem svenske runeskrifter som hovedsakelig er datert til mellom år 980 og 1050 (SR [Samnordisk runtextdatabas]; Sanmark 2017).¹ Andre viktige kilder er tingsforordningene man finner i de nordiske landskapslovene. De tidligste manuskriptene dateres fra slutten av 1100-tallet til 1300-tallet, men det er liten tvil om at disse lovene inneholder en bland-

1 Både U [Uppland] 225 og Sö [Södermanland] 137 er klassifisert som RAK og er derfor datert mellom 980 og 1010–1015; B-siden av U 212 er klassifisert som Pr2–Pr3 og er datert til ca. 1020–1050 eller 1050–1080; både Sö 33 og Sö 196 er klassifisert som Fp (fugleperspektiv) og er datert til mellom ca. 1010–1015 og 1040–1050 (SR; Gräslund 1994).

ing av forordninger fra tidligere tidsperioder, hvorav mange er mye eldre enn de overlevende manuskriptene. Videre ser det ut til at de eldste lovene som er bevart, kombinerer eldre kontinental lovgivning og muntlig overleverte nordiske rettstradisjoner. Gulatingsloven ser ut til å representere den eldste fasen, etterfulgt av Frostatingsloven, og begge disse kommer fra Norge (Brink 2020: 462; Helle 2001: 11–13; Hagland & Sandnes 1994: ix–xi, xxxiii–xli). I Gulatingsloven hevdes det at noen forordninger ble laget på 1000-tallet av en av kongene som het Olav. Selv om det ikke er mulig å verifisere hvilken Olav loven henviser til, er de fleste historikerne enige om at det er kong Olav Haraldsson (Olav den hellige, 1016–1030). Senere reviderte kong Magnus Erlingsson (1161–1184) denne loven – antagelig i 1163–1164 (Helle 2001: 17–20). Den eldste bevarte loven i Sverige er *Äldre Västgötalagen*, som ble skrevet på begynnelsen av 1200-tallet. Man anser at denne, i tillegg til Gotlandslagen, inneholder noen særlig gamle trekk (Brink 2011: 147; Lindkvist 2014). Men i det store bildet ser det ut til at de svenske lovene representerer en litt senere fase enn de tidligste norske. Det samme gjelder de tre danske landskapslovene, selv om disse sannsynligvis ble skrevet sent på 1100- og på 1200-tallet (Tamm 1989: 19).

Tingmøter nevnes også hyppig i islandske sagaer og eddadikt, som er bevart i manuskripter som dateres til 1200- og 1300-tallet, skjønt detaljnivået varierer veldig, og disse kildenes pålitelighet og verdi har lenge vært omdiskutert (jf. Lönnroth 2008: 309–310; P.M. Sørensen 1991; Fidjestøl 1999: 3–201). Disse kildene støtter imidlertid den generelle ideen om tingmøter (Riisøy 2013:2016; Løkka 2013), selv om de sjelden kan brukes til å lokalisere selve tingplassene. For å gjøre det må man bygge på andre typer evidens. Slik informasjon finner man først og fremst i rettsprotokoller, som det er bevart noen av fra slutten av 1200-tallet, men gradvis flere fra senere århundrer, som er blitt samlet i nasjonale og regionale samlinger, for eksempel *Diplomatarium Norvegicum* (DN) og *Diplomatarium Danicum* (DD). Disse dokumentene beskriver de lokale tingmøtene og nevner den omtrentlige plasseringen av dem. Ofte er dette de eneste skriftlige vitnesbyrdene vi har om tingsteder, og det er ikke nok til å gi oss en komplett fortegnelse over alle tingstedene fra middelalderen. De kan imidlertid brukes i kombinasjon med dokumenterte stedsnavn for å søke etter spesifikke tingsteder. Problemet med stedsnavn er at de altfor ofte er registrert sent, og at det kan være svært vanskelig å tolke

dem (Christensen 2010: 103–104; Brink 1998: 304). Likevel er det enkelte nøkkelelementer man kan bruke for å spore opp tingsteder. Det mest innlysende er bruken av det norrøne ordet þing, men også andre vanlige navneledd man har funnet ved nordiske tingsteder, indikerer forskjellige typer «mark» – for eksempel **mað*, *vellir/valla*, *löt*, *vång/vang* og åker/*aker* (se f.eks. Ahlberg 1946: 100; Svensson 2015: 200). I tillegg kan man se på navn som henviser til reiseruter, for eksempel Kjula ås og Tumbo ås i Södermanland i Sverige (Sanmark 2009). En rekke tingsteder har navn forbundet med øyer, for eksempel Enhälja, «den hellige øya» i Uppland, og Tingvallaön i munningen til Klarälven i Värmland, altså begge i Sverige (Vikstrand 2001: 247–248; Brink 2004: 308–311; Calissendorff 1994).

Materialet viser også at det var etablert velorganiserte og påfallende like administrasjonssystemer over hele Norden. Alle de tre nordiske kongedømmene var delt inn i lovlandskaper (figur 1), hver med sin egen lov, selv om enkelte brukte lovene til et tilgrensende område. Norge hadde fire lovlandskaper – Gulating, Frostating, Borgarting og Eidsivating, mens Danmark hadde tre – Jylland, Sjælland og Skåne (Styffe 1911: 7, 23–24, 39, 55). Det store svenske kongedømmet var delt inn i minst 13 forskjellige lovlandskaper, skjønt lovene fra mange av disse er gått tapt (Semple et al. 2020: kap. 4).² I hvert lovlandskap var det et hierarki av ting, og disse hadde litt forskjellig beskaffenhet innenfor og mellom ulike kongedømmer hva gjelder terminologi og antall nivåer. Som hovedregel hadde hvert lovlandskap et ting på øverste nivå (figur 2), men som gikk under forskjellige navn. I Danmark og Sverige ble det brukt varianter av termen *landzþing* (landsting) (Holmbäck & Wessén 1962: 1:1), mens disse i Norge ble kalt *lagting* (*lögthing*). Det er blitt hevdet at de norske lagtingene ble innført av kongene fra og med 900-tallet som en erstatning for *alltingene*. Et lagting var en representativ forsamling som

2 Som det fremgår av det nedenstående, besto Uppland av tre *folkland*-enheter, Tiundaland, Attundaland og Fjärdrundaland, som i 1296 ble ført sammen under Upplandslagen (Upplandsloven) (figur 1 og 3) (Holmbäck & Wessén 1933: 5–6). Man kan anta at noe lignende skjedde med det svenske lovlandskapet Tiohärad, som besto av Varend, Njudung og Finnveden i landskapet Småland. Tiohärad betyr «ti herreder», noe som antyder at landskapet var en sammensmelting av ti adskilte bygdelag. Disse variasjonene og andre som man finner over hele kongeriket, antyder en gradvis og stykkevis fremvekst av tingsystemet. Innen 1350-årene ser man imidlertid tegn til en mer enhetlig tilnærming i kong Magnus Erikssons landslov, der det ser ut til at alle landskapene er klassifisert som *land* (Holmbäck & Wessén 1962 1:1). Et lignende forsøk på å standardisere retten og rettsterminologien ble gjennomført i Norge av kong Magnus Lagabøter, som i 1270-årene ga ut mer eller mindre identiske lover for hvert av lovlandskapene (Bøe 1966: 233). Men i Danmark forble de tre lovlandskapene adskilte enheter gjennom hele middelalderen.

innførte og håndhevet kongelige lover, og dermed gjenspeilet det den fremvoksende kongsmakten (Imsen 2014; Helle 2001: 30–32). Dette kapitlet vil i hovedsak handle om disse øverste tingene.

På lokalt nivå i Norge, Danmark og Sverige var det norrøne *herað* (*herred* i det moderne Norge og Danmark, *härad* i det moderne Sverige) en vanlig administrativ enhet (Rasmussen 1961; Sogner 1961; Hafström 1961). Distrikter langs kysten av Norge og Sverige hadde betegnelser som var forbundet med skip, for eksempel *skipreiður* (skipreide) i Norge og *skiplagh* i Sverige (på østkysten). Disse enhetene stammer fra en militær organisering, der hver enhet skulle stille et skip til rådighet for en forsvarsflåte, *leidangen* (*leidangr*), eller – senere – betale skatt tilsvarende kostnaden av et skip (Bjørkvik 1970; Hafström 1970; Helle 2001: 161–175). I Norge var det i tillegg regionale ting som hadde ansvar for fylker (*fylki*), og fjerdingsting (*ffórðungsping*) som hadde ansvar for hver sin fjerdepart av et fylke. Det ser imidlertid ikke ut til at fjerdingstingene møttes på regelmessig basis (Helle 2001: 97; G 35, 266; Taranger 1924: 20).

Det er viktig å legge merke til at tingnivåene og tingdistriktene ikke nødvendigvis var like overalt, selv om de gikk under de samme betegnelse. Faktisk kunne de være ganske ulike, noe man for eksempel ser av at en «fjerding» eller fjerdepart i Norge kunne betegne en del av et *fylki*, mens et *ffórðungsping* på Island besto av en fjerdepart av hele øya. Det igjen kan bety at møter som ble avholdt i tilknytning til disse enhetene, kan ha hatt forskjellige funksjoner. Det må også understrekes at tingorganiseringen varierte, slik at et tingsted kunne brukes på forskjellige nivåer i hierarkiet til forskjellige tidspunkter. Det finnes mange eksempler på at tingsteder på øverste nivå senere tjente som lokale ting, for eksempel Lunda i Seminghundra herred og Anundshög i Västmanland, begge i Sverige. Dette har sammenheng med et siste, men svært viktig poeng, nemlig at tingstedene oppnådde sin makt og posisjon basert på størrelsen og sammensetningen av de berørte samfunnene. De øverste tingene var de mektigste, siden flere mennesker var involvert i beslutningsprosessene, men de hadde likevel ikke høyeste myndighet i alle saker.